

Danmarks Nationale Reformprogram 2017 og de landespecifikke anbefalinger for 2016/2017

Indledning

I forbindelse med Det Europæiske Semester fremsender EU's medlemslande hvert forår nationale reformprogrammer, som redegør for landenes strukturreformer. Danmarks Nationale Reformprogram 2017 (NRP 2017) behandler en række af de temaer, som indgår i Kommissionens landerapport for Danmark, der blev offentliggjort i februar 2017. I kapitlerne er endvidere så vidt muligt redegjort for evalueringer af de seneste års reformindsatser.

Desuden redegøres der i NRP blandt andet for de tiltag, som Danmark har taget for at efterleve de to landespecifikke anbefalinger fra EU, som Danmark modtog i juli 2016.

Dette notat gennemgår systematisk de temaer og prioriteringer i NRP 2017, som har særlig relevans for DLI's arbejde, eller som på anden vis har et relevant fokus i forhold til uddannelse bredt set. Afsnittet om "Det nationale mål for uddannelse" behandles først opdelt på uddannelsesstype, hvorefter NRP 2017 er screenet for øvrige uddannelsesrelevante aspekter, som efterfølgende behandles mere eller mindre tematisk og kronologisk.

Herefter behandles de(n) landespecifikke anbefaling(er), som har relevans for DLI's arbejde separat.

Notatet gør brug af citater og kildehenvisninger, som er taget direkte fra eksterne dokumenter, og er dermed ikke udtryk for DLI's egen holdning.

Det nationale mål for uddannelse

Overordnede betragtninger

- Regeringen har tiltrådt de overordnede EU-mål på uddannelsesområdet i Europa 2020-strategien om *at reducere uddannelsesfrafaldet til 10 % for de 18-24-årige samt øge andelen af de 30-34-årige, der har afsluttet en videregående eller tilsvarende uddannelse, til mindst 40 % i 2020.*
- I 2015 var uddannelsesfrafaldet for de 18-24-årige 7,8 %, mens 47,6 % af de 30-34-årige havde gennemført en videregående uddannelse. Dermed er de overordnede EU-mål nået.
- Samtidig viser de seneste tal fra Profilmodellen, der er en prognose for en ungdomsårgangs forventede uddannelsesniveau 25 år efter 9. klasse, at 92 % af 2015-ungdomsårgangen forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse. Som højest fuldførte uddannelse forventes 62 % at gennemføre en videregående uddannelse, heraf 27 % en lang videregående uddannelse. 22 % forventes at gennemføre en erhvervsuddannelse.
- Den daværende V-regering nedsatte i januar 2016 en ekspertgruppe om bedre veje til en ungdomsuddannelse. Ekspertgruppen afgav anbefalinger om en sammenhængende kommunal ungdomsindsats og etableringen af en ny Forberedende Uddannelse til at imødekomme unges diversitet og forskellige behov.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 41.

Folkeskolen

- Evalueringer af implementeringen af folkeskolereformen viser, at mellem 2014 og 2016 er der kommet flere elever, som har en høj grad af faglig deltagelse og interesse. Særligt blandt piger, elever fra såkaldte uddannelsesfremmede hjem og elever med etnisk minoritetsbaggrund er der sket en positiv udvikling.
- Der er dog en markant stigning i andelen af elever, der tilkendegiver, at skoledagen er lidt eller alt for lang. Dette kan hænge sammen med, at den pædagogiske praksis ifølge lærere og pædagoger kun er ændret i et mindre omfang siden reformens ikrafttræden.
- Evalueringen peger også på, at der er et stort udviklingspotentiale i forhold til udbredelse af god skoleledelse, idet de fleste skoleledelser i dag kun er meget lidt involveret i fx den pædagogiske ledelse.
- Hovedparten af forældrene er fortsat tilfredse med skolen, skolens undervisere og deres børns skolegang, ligesom de var det i 2014.
- Flere forældre oplever dog i 2016, at der er støj og uro i børnenes undervisning end i 2014.
- I skoleåret 2015/16 blev eleverne i 83,2 % af den fagopdelte undervisning undervist af lærere med kompetence inden for det pågældende fag. Det er en stigning på 1,6 % i forhold til året før. Det er målsætningen, at elever i 2020 skal undervises af lærere med undervisningskompetence i faget.
- 96 procentmålsætningen om inklusion er afskaffet, og regeringen og KL arbejder nu ud fra en generel ambition om, at alle børn skal være en del af fællesskabet, og at hvert enkelt barn skal trives og udvikle sig fagligt.

Særligt i forhold til elever med migrantbaggrund

- Den daværende V-regering i 2016 har bl.a. styrket vidensgrundlaget om modtagelsestilbud og afsat midler til udviklingen af et screeningsmateriale, der skal hjælpe kommuner og skoler i deres vurdering af nyankomne elevers kompetencer. Derudover skal der udarbejdes et vejlednings- og et inspirationsmateriale til arbejdet med nyankomne elever i folkeskolen.
- De faglige resultater for elever med udenlandsk herkomst ligger fortsat lavere end hos elever med etnisk dansk baggrund, men afstanden mellem de to elevgrupper er blevet mindre de senere år. 80 % af eleverne med udenlandsk herkomst fik således karakteren 2 eller derover ved de bundne afgangsprøver i dansk og matematik i 9. klasse i 2016 (mod 90 % for danske børn).
- I 2011 var de tilsvarende andele 72 % for elever med udenlandsk herkomst og 87 % for elever med dansk oprindelse.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 42

Erhvervsuddannelser

- En af målsætningerne i erhvervsskolereformen er, at flere skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse. Det er målet, at 25 procent vælger en erhvervsuddannelse i 2020, og at 30 procent vælger en i 2025.
- Derudover er et af målene at øge gennemførelsesprocenten til mindst 60 procent i 2020 og 67 procent i 2025.
- Efter et år med reformen er der flere elever der tager en erhvervsuddannelse med en eux.
- Der er generelt et positivt billede af elevernes trivsel. Det er dog fortsat en stor udfordring at få flere til at søge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse, da tallet i dag er 18,4 procent.
- Samtidig er det kun 50 procent af de elever, der startede på en erhvervsuddannelse i 2015, der forventes at fuldføre uddannelsen.
- Regeringen og arbejdsmarkedets parter indgik i august 2016 "Trepartsaftale om tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft i hele Danmark". Med aftalen forpligter arbejdsgiverne sig på at oprette 8.000-10.000 ekstra praktikpladser. Det blev bl.a. besluttet, at der skal oprettes en række fordelsuddannelser, som er uddannelser, hvor eleverne er sikret at kunne afslutte deres erhvervsuddannelse med en virksomhedspraktik.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 42-43.

De gymnasiale uddannelser

- I skoleåret 2017/2018 træder aftalen om styrkede gymnasiale uddannelser i kraft. Reformen af de gymnasiale uddannelser skal styrke elevernes faglighed, den almene dannelse og øge de unges muligheder for videre uddannelse.
- Adgangsforudsætningerne til de gymnasiale uddannelser skærpes, så det sikres, at de unge, der optages, er parate til at følge undervisningen og gennemføre uddannelsen.
- Desuden målrettes studieretningerne, så de peger frem mod videregående uddannelse og sikrer, at det bliver overskueligt for eleverne målrettet at vælge studieretning.
- I reformen indgår en særlig indsats i forhold til at styrke elevernes kompetencer inden for naturvidenskab, matematik og sprog.
- Elevernes digitale dannelse prioriteres i alle fag, og desuden lægges der særlig vægt på at styrke elevernes innovative kompetencer, globale kompetencer og karrierekompetencer.
- Hf-uddannelsen har med reformen fået en ny og moderne profil, som skal skabe fagligt dygtige elever, der motiveres til at læse videre.
- De skærpede adgangskrav forventes i kombination med øget støtte til elevernes valg af studieretning at medføre, at en større andel af eleverne gennemfører den valgte uddannelse og vælger at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse.
- Reformen forventes desuden at understøtte målet om, at flere unge skal tage en erhvervsuddannelse.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 43.

Voksen- og efteruddannelsesområdet

- Med trepartsaftalen fra august 2016 blev det besluttet, at der nedsættes en ekspertgruppe, der skal tilvejebringe den nødvendige viden for, at der i trepartsregi senere kan drøftes, hvordan hele voksen- og efteruddannelsessystemet kan styrkes i fremtiden.
- Ekspertgruppen forventes at afrapportere mulige løsningsmodeller til regeringen og arbejdsmarkedets parter inden udgangen af maj 2017.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 43.

De videregående uddannelser

Bedre rammer for ledelse

- Universiteternes samfundsmæssige rolle og ansvar skal tydeliggøres i lovgivningen, og procedurerne for udpegning af bestyrelserne skal afspejle den store samfundsmæssige betydning.
- Universiteterne skal fortsat være politisk uafhængige og have en meget høj grad af autonomi, herunder ubetinget forskningsfrihed.

- Regeringen vil tilsvarende se på de ledelsesmæssige rammer for de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner.
- For professions- og erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner er det vigtigt at fastholde den tætte regionale forankring af hensyn til uddannelsernes kvalitet og relevans for det regionale arbejdsmarked.

Udvalg om bedre universitetsuddannelser

- Regeringen har nedsat et udvalg, som blandt andet skal se på uddannelsernes længde, indhold og opbygning. Målet er at styrke kvaliteten i uddannelserne og forbedre sammenhæng mellem uddannelserne og arbejdsmarkedet.

Dimensionering

- Fra studieoptaget 2015 indførtes ledighedsbaseret dimensionering på de videregående uddannelser. Målet er at flytte optaget på uddannelser med systematisk overledighed til uddannelser med bedre jobudsigter.
- Der er samtidig etableret et digitalt overblik (Uddannelseszoom), så kommende studerende får nem adgang til sammenlignelige informationer om blandt andet uddannelsernes ledighed og beskæftigelsesmuligheder, inklusive vurderinger fra studerende og færdiguddannede af uddannelsernes kvalitet og relevans.

Justering af fremdriftsreformen

- Fremdriftsreformen blev justeret i efteråret 2015, så institutionerne får mere fleksible rammer til at tilrettelægge uddannelserne efter konkrete behov samt til at nå målet om at reducere studietidsoverskridelsen med 4,3 måneder ud over normeret tid frem mod 2020.
- Justeringstiltagene skal understøtte ledelsens opgave med at finde en god balance mellem studiefremdrift og en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af uddannelser, der ikke skaber unødige barrierer for institutionerne og de studerende.

Omlægning af SU

- Hele det direkte provenu i 2019-2025 foreslås placeret i en kompetencepulje, som skal anvendes til at styrke danskernes kompetencer og ruste arbejdsstyrken til fremtidens arbejdsmarked.

Vækst i hele Danmark

- Professionshøjskolerne og erhvervsakademierne skal sikre en regional uddannelsesdækning og derved understøtte, at der er adgang til kvalificeret arbejdskraft i alle dele af landet.
- Der er samtidig et universitet i alle regioner. Regeringen sigter konkret efter at øge andelen af 30-årige med en videregående uddannelse for at fremme en god forsyning af veluddannet arbejdskraft i alle dele af landet.

- Samspillet mellem de videregående uddannelsesinstitutioner og de regionale virksomheder vil blive styrket i 2017, dels ved at give bedre mulighed for regional tilpasning af de tekniske og merkantile erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser, og dels ved at give videregående uddannelsesinstitutioner mulighed for at gennemføre større dele af en uddannelse på andre lokaliteter end det godkendte udbudssted, fx ved øget anvendelse af digitalt tilrettelagte uddannelser.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 44-45.

Øvrige områder i NRP 2017 med relevans for DLI

Følgende afsnit omhandler de områder uden for kapitlet om det nationale mål for uddannelse, hvor uddannelse er nævnt eller spiller en rolle.

Integration (i det nationale mål for beskæftigelse)

- Med Trepartsaftalen om arbejdsmarkedsintegration (marts 2016) er der igangsat en række initiativer, herunder oprettelse af integrationsgrunduddannelsen (IGU), som tilbyder praktisk arbejds erfaring og opkvalificering til flygtninge, hvis kvalifikationer endnu ikke kan oppebære et job på ordinære danske løn- og ansættelsesvilkår.
- IGU muliggør dermed ansættelse inkl. uddannelsesforløb til løn under den almindelige mindsteløn på det danske arbejdsmarked.
- Aftalen har bl.a. medført en stigning i antallet af indvandrere, der kommer i virksomhedspraktik eller løntilskud og skal understøtte regeringens ambition om, at hver anden flygtning skal være i beskæftigelse efter tre år i Danmark.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 28.

Danmarks implementering af den europæiske ungegaranti

- I Danmark skal alle ledige under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse have et aktivt tilbud senest efter en måneds ledighed.
- Indsatsen skal være uddannelsesrettet og fortsætte kontinuerligt, indtil den unge kan påbegynde og gennemføre en uddannelse på ordinære vilkår.
- De mest udsatte unge har ret til en koordinerende sagsbehandler, der skal sikre, at den unge får en tværgående og koordineret indsats rettet mod uddannelse.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 30.

Brobygningsforløb på erhvervsskoler

- Beskæftigelsesministeriet har igangsat projektet ”Brobygning til uddannelse”, der omhandler brobygningsforløb til erhvervsuddannelse.
- Evalueringen af forsøget viser, at brobygningsforløb har en signifikant positiv effekt i forhold til at hjælpe unge uddannelseshjælpsmodtagere i gang med en uddannelse.
- Et brobygningsforløb foregår på en erhvervsskole og indeholder opkvalificering i dansk og matematik samt kortvarige praktikforløb på uddannelsessteder og virksomheder. Derudover har den unge en fast uddannelsesmentor gennem hele forløbet.
- På den baggrund er der i 2016 afsat en pulje til udbredelse af brobygningsforløb til uddannelsesparate unge, der etableres i et samarbejde mellem kommuner og erhvervsskoler.
- Desuden igangsættes et toårigt forsøg i 2017 med brobygningsforløb til de mest udsatte unge.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 31.

Kontanthjælpsreformen

- Med kontanthjælpsreformen, der trådte i kraft 1. januar 2014, blev de 25-29-årige sat ned i ydelse – fra kontanthjælp på voksensats til uddannelseshjælp på SU-niveau eller kontanthjælp på ungesats.
- Effektanalysen vedrørende denne del af reformen viser, at de unge ledige mellem 25-29 år i højere grad afgår til beskæftigelse og uddannelse, end de ville have gjort i fravær af reformen.
- Den positive effekt af reformen er størst lige efter reformændringen indtræffer, hvorefter effekterne fortsat er positive, men lavere de efterfølgende måneder.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 32.

Førtidspensionsreformen

- Reformen af førtidspension medførte bl.a. at førtidspension til personer under 40 år afskaffes.
- I stedet får udsatte unge en individuel og tværfaglig indsats i et ressourceforløb med henblik på at udvikle deres arbejdsevne og hjælpe dem på vej mod job eller uddannelse.
- Reformen evalueres i løbet af 2017, men beskæftigelsesministeriet har undersøgt de første tidlige effekter af reformen for de 20-39-årige, og den analyse viser bl.a., at efter reformen er 11 % af de udsatte unge, som før reformen ville have været i højrisikogruppen for at blive førtidspensioneret, i stedet kommet i job eller uddannelse.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 32.

Regeringens ti mål for social mobilitet

- Den tidligere regering præsenterede i maj 2016 ti mål for social mobilitet, som også den nye regering vil forfølge. Følgende af målene omhandler uddannelse:
- 1) Udsatte børn og unges faglige niveau i folkeskolen skal forbedres 2) Flere udsatte unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse 3) Flere personer med handicap skal i uddannelse og beskæftigelse 4)

Flere personer med psykiske vanskeligheder eller sociale problemer skal i uddannelse og beskæftigelse
5) Flere personer udsat for vold i nære relationer skal i uddannelse og beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Nationale Reformprogram 2017, s. 47.

De landespecifikke anbefalinger

Følgende omhandler de landespecifikke anbefalinger (CSR) fra 2016, som NRP til dels baserer sig på, og som adresseres gennem initiativer i både 2016 og 2017. Desuden behandles kun kortfattet den ene landespecifikke anbefaling som Danmark modtog i 2017, da denne ikke har direkte relevans for DLI's arbejde.

CSR 2016

Danmark modtog den 12. juli 2016, som led i Det Europæiske Semester, Rådets udtalelse om Danmarks økonomiske politik på baggrund af konvergensprogrammet og det nationale reformprogram 2016.

Rådet henstiller, at Danmark i 2016 og 2017 iværksætter tiltag med henblik på at:

1. Overholde den mellemfristede budgetmålsætning i 2016 og opnå en årlig finanspolitisk tilpasning på 0,25 % af BNP i retning af den mellemfristede budgetmålsætning i 2017.
2. Øge produktiviteten og investeringerne i den private sektor ved at styrke konkurrencen i den danske servicesektor, navnlig ved at lette markedsadgangen i detailbranchen og i bygge- og anlægsbranchen. Tilskynde til øget samarbejde mellem virksomheder og universiteter.

Som det fremgår af ovenstående, er det således kun sidste del af anbefaling nummer to omhandlende tilskyndelse af samarbejdet mellem virksomheder og universiteter, som har direkte relevans for DLI's arbejde.

I NRP 2017 adresserer regeringen området som følger:

Øget samarbejde mellem universiteter og erhvervslivet

- For så vidt angår øget samarbejde mellem universiteter og erhvervslivet, er der i universiteternes og de øvrige videregående uddannelsesinstitutioners udviklingskontrakter konkret blevet tilføjet et pligtigt mål om øget regionalt vidensamarbejde.
- Dernæst har regeringen med finansloven for 2017 afsat 1,2 mia. kr. til Innovationsfonden, der udbyder projektmidler til erhvervsrettet forskning og innovation og dermed støtter samarbejdsprojekter mellem universiteter og virksomheder.
- Desuden har Danmarks Klyngeforum lanceret en klyngestrategi for 2016-2018, der skal styrke videnbroen mellem danske virksomheder og uddannelses- og forskningsinstitutioner via erhvervsklynger og innovationsnetværk. Erhvervsklyngerne fungerer som faglige samlingspunkter for op mod 12.000 små og mellemstore virksomheder, hvor de kan sparre med hinanden og danske videninstitutioner.

- Den seneste årsopgørelse for de offentlige forskningsinstitutioners teknologioverførsel og forskningssamarbejde viser, at der over de seneste 5 år har været en stigning på 29 procent i antallet af forskningssamarbejdsaftaler, der involverer private virksomheder, og at Danmark ligger i top tre i Europa i forhold til de offentlige forskningsinstitutioners videnskabelige sampubliceringer med virksomhedsansatte forskere, målt pr. indbygger.
- Endvidere tyder de seneste tal på, at det er lykket for de offentlige forskningsinstitutioner at indgå aftaler med virksomheder i hele landet.

CSR 2017

Den 22. maj 2017 offentliggjorde Kommissionen sine henstillinger til Rådet vedrørende de landespecifikke anbefalinger for Danmark for 2017. Her fremgår det, at Kommissionen henstiller, at Danmark i 2017 og 2018 træffer foranstaltninger med henblik på at skabe konkurrence i de dele af servicesektoren, der er rettet mod hjemmemarkedet

I Rådets henstilling fra den 11. juli 2017, som omfatter den landespecifikke henstilling til Danmark fra Kommissionens henstilling, fremgår blandt andet følgende med relevans for DLI's arbejde:

- "En forudsætning for holdbar vækst i Danmark er at sikre et tilstrækkeligt udbud af arbejdskraft i tider med demografiske udfordringer. De seneste års omfattende arbejdsmarkedsreformer har især til formål at øge incitamenterne til at arbejde og effektiviteten af den aktive beskæftigelsespolitik. Disse reformer kan bidrage til at opfylde Danmarks beskæftigelsesmål under Europa 2020, sikre bæredygtigheden af den danske velfærdsmodel og afhjælpe den stigende mangel på bestemte kvalifikationer.
- De reformer, der sigter mod at øge optaget på erhvervsuddannelserne og gennemførelsen heraf, vil sammen med trepartsaftalen om at oprette flere praktikpladser formodentlig øge udbuddet af faglærte.
- Det nationale Europa 2020-mål for social inklusion om at nedbringe antallet af personer, som lever i husstande med meget lav arbejdsintensitet, er dog langt fra at være nået.
- Samtidig ligger der stadig en udfordring i at integrere de svageste grupper på arbejdsmarkedet og forbedre deres beskæftigelsesegnethed. Det gælder navnlig personer fra tredjelande (herunder personer, der har boet længere i Danmark) og skyldes delvist deres generelt lavere uddannelsesniveau i forhold til personer født i Danmark. Denne kløft videreføres til anden generation. De foranstaltninger, der er truffet som led i trepartsforhandlingerne i 2016 for at øge integrationen på arbejdsmarkedet, vil kunne sikre bedre forhold for nyligt ankomne flygtninge, og deres situation bør overvåges nøje i de kommende år.
- Der bør imidlertid træffes yderligere foranstaltninger for at inkludere andre marginaliserede grupper bedre på arbejdsmarkedet, bl.a. unge med et lavt uddannelsesniveau og arbejdstagere over 60 år."

Kilde: Rådets henstilling til Danmark 2017, side 3